

ZIE DE DROMERS

Imbolo Mbue

Zie de dromers

Vertaald uit het Engels door Anne Jongeling

Oorspronkelijke titel: *Behold the dreamers*

Oorspronkelijk uitgegeven door: Random House, 2016

© Imbolo Mbue, 2016

© Vertaling uit het Engels: Anne Jongeling, 2016

© Nederlandse uitgave: Hollands Diep, Amsterdam 2016

© Omslagbeeld: Kenneth Hope/Millennium Images UK/Mikhaylova Liubov

© Foto auteur: Jason Bell for *Glamour*

Omslagontwerp: B'ij Barbara

Typografie: Crius Group, Hulshout

ISBN 978 90 488 2559 2

ISBN 978 90 488 2560 8 (e-book)

NUR 302

www.hollandsdiep.nl

www.overamstel.com

OVERAMSTEL

uitgevers

Hollands Diep is een imprint van Overamstel Uitgevers bv

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze ook, zonder voorafgaand schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor mijn prachtige AMR
als dank dat je met mij het Onbekende bent ingestapt

Straks brengt de heer, uw God, u naar een goed land, een land van beken, bronnen en waterstromen, die ontspringen in de valleien en op de bergen, een land van tarwe en gerst, van wijnstokken, vijgenbomen en granaatappelbomen, een land van olijven en honing, een land waar u niet slechts schamel brood zult eten, maar waar het u aan niets zal ontbreken, een land waar u ijzer vindt in het gesteente en waar u koper delft uit de bergen.

— Deuteronomium 8:7-9

Een

Het verzoek was een net pak aan te trekken voor zijn sollicitatiegesprek. Dat had hij nooit eerder gehoord. Nooit eerder was hem opgedragen een kopie van zijn cv mee te nemen. Hij had niet eens een cv, tot hij een week geleden in de bibliotheek was op de kruising van Thirty-fourth en Madison waar een arbeidsconsulent, die daar als vrijwilliger werkte, er een voor hem opstelde en zijn werkervaring ophemelde zodat hij opeens iemand was die op grootse prestaties kon bogen: als ‘agrariër was hij verantwoordelijk voor het omploegen van akkerland en het telen van gezonde gewassen’; als ‘medewerker publieke ruimte van Limbe zorgde hij voor een schitterende, brandschone stad; als keukenmedewerker in een restaurant in Manhattan voor schone en bacilvrije borden waar de gasten van konden eten; als taxichauffeur in de Bronx voor het veilig vervoeren van passagiers van A naar B.

Hij had er nooit eerder bij stil hoeven staan of zijn werkervaring van toepassing was, of hij wel perfect Engels sprak, of hij erin zou slagen intelligent over te komen. Maar op deze dag, in zijn groene double-breasted krijtstreep pak, hetzelfde pak dat hij aanhad op de dag dat hij Amerika binnenkwam, kon hij nergens anders aan denken dan aan de indruk die hij zou maken op de man met wie hij voor het eerst zou kennismaken. Er maalde van alles door zijn hoofd. De vragen die hem gesteld zouden worden, de antwoorden die hij zou moeten geven, de manier waarop hij moest praten, lopen en zitten, wanneer hij moest praten of alleen luisteren en knikken, wat hij wel en niet moest zeggen, zijn antwoord op de vraag over zijn wettelijke status in dit land. Zijn mondholte werd droog. Zijn

handpalmen werden vochtig. De metro in het stadscentrum was zo volgepakt dat hij niet bij zijn zakdoek kon dus hij veegde zijn handen aan zijn broekspijpen af.

‘Goedemorgen, alstublieft,’ zei hij tegen de bewaker in de lobby toen hij het gebouw van Lehman Brothers binnenliep. ‘Mijn naam is Jende Jonga. Ik heb een afspraak met de heer Edwards. De heer Clark Edwards.’

De bewaker, een sproetige man met een geitensikje, vroeg om zijn identiteitsbewijs. Jende haalde het vlug uit zijn bruine portemonnee en overhandigde het aan de bewaker. De man keurde de voor- en de achterkant, keek naar zijn gezicht, liet zijn blik over zijn pak glijden en vroeg met een glimlach of hij beurshandelaar wilde worden, of iets in die richting.

Jende schudde zijn hoofd. ‘Nee,’ zei hij zonder terug te glimlachen. ‘Chauffeur.’

‘Goed zo,’ zei de bewaker en hij gaf hem een bezoekerspasje. ‘Veel succes ermee.’

Deze keer glimlachte Jende wel. ‘Mijn dank is groot, vriend,’ zei hij. ‘Vandaag kan ik al het geluk van de wereld gebruiken.’

Hij stond alleen in de lift die hem naar de achtentwintigste etage zou brengen en inspecteerde snel zijn vingernagels (schoon, goddank). In het bewakingsspiegeltje boven zijn hoofd inspecteerde hij zijn clipstropdas; hij controleerde opnieuw of er niet ergens een zichtbaar restje gebakken banaan van zijn ontbijt tussen zijn tanden zat. Hij schraapte zijn keel en wreef over zijn mondhoeken voor het geval er wat gedroogd speeksel zou zitten. Toen de deuren opengingen, rechte hij zijn rug en meldde hij zich bij de receptioniste, die met een knikje en een flits van onvoorstelbaar witte tanden een telefoontje pleegde en hem vroeg haar te volgen. Ze liepen door een open ruimte waar mannen in blauwe overhemden zaten die diverse computerschermen op hun bureau hadden staan, en via een gang kwamen ze in nog zo’n open kantoor met nog meer gedeeltelijk afgescheiden werkplekken, tot ze stil bleven staan voor een zonnige kamer die geheel uit plafondhoge glazen wanden bestond, zodat hij

duizenden bomen in herfstkleuren en de fiere wolkenkrabbers van New York kon zien. Even viel zijn mond open bij dat uitzicht – hij had nog nooit zoiets gezien – en het exquisite interieur. Er was een loungehoek (zwartleren bank, twee zwartleren fauteuils, glazen salontafel) aan de rechterkant, een groot bureau (ovaal, kersenhout, zwartleren bureaustoel voor de baas, twee groene leren stoelen voor de bezoekers) in het midden, en een muurkast (kersenhout, glazen deuren, keurige rijen met witte dossiermappen) aan de linkerkant, waar Clark Edwards, in zijn donkere kostuum, nu voor stond en hele stapels papier aan de ingebouwde versnipperaar voerde.

‘Alstublieft, meneer, goedemorgen,’ zei Jende met een halve buiging.

‘Neemt u plaats,’ zei Edwards zonder zijn blik van de versnipperaar af te wenden.

Jende liep snel naar de linkerstoel. Hij pakte zijn cv uit zijn tas en legde die voor Edwards’ stoel, heel behoedzaam tussen de vele paperassen en de *Wall Street Journals* die rommelig over het bureaublad verspreid lagen. Op een van de *Journals*, die onder een stapel papier met getallen en grafieken lag, zag hij de kop: DE GROTE HOOP VAN BLANK? BARACK OBAMA EN DE DROOM VAN EEN KLEURENBLIND AMERIKA. Jende was gefascineerd door de jonge, ambitieuze senator en boog zich naar voren om het artikel te lezen, maar hij schoot overeind toen hij zich herinnerde waar hij was, wat hij daar kwam doen, wat er ging gebeuren.

‘Heb je nog bekeuringen uitstaan?’ vroeg Clark toen hij ging zitten.

‘Nee, meneer,’ antwoordde Jende.

‘En je hebt nooit ernstige ongelukken meegemaakt, toch?’

‘Dat klopt, meneer Edwards.’

Clark pakte zijn cv van het bureau, dat net zo gekreukt en vochtig was als de man wiens loopbaan het bevatte. Zijn ogen rustten enkele seconden op het papier terwijl die van Jende heen en weer schoten, van de verre boomkruinen in Central Park naar de muur met de abstracte schilderijen en de foto’s van blanke mannen met

vlinderdassen. Hij voelde het zweet op zijn voorhoofd parelen.

‘Goed, Jende.’ Clark legde het cv neer en leunde naar achteren in zijn stoel. ‘Vertel eens iets over jezelf.’

Jende ging rechtop zitten. Dit was de vraag waar hij samen met zijn vrouw Neni de avond ervoor op had geoefend, nadat ze op Google de zoekopdracht ‘de vraag die bij elk sollicitatiegesprek wordt gesteld’ hadden ingevoerd. Op zoek naar het beste antwoord hadden ze een uur over hun gammele bureau gebogen gezeten, speurend langs de vrijwel identieke raadgevingen op de eerste tien Googleresultaten. Ze besloten dat Jende beter zijn sterke karakter en betrouwbaarheid naar voren kon brengen, en dat hij verder alle vereiste eigenschappen bezat voor een chauffeur die iemand als meneer Edwards zocht. Neni had geopperd dat hij ook zijn geweldige gevoel voor humor moest aanhalen, misschien met een grapje. Zo’n topman van Wall Street, die voortdurend zijn hersens liep te pijnigen over hoe hij nog meer geld kon verdienen, zou het wel kunnen waarderen als hij na een lange werkdag in de auto plaatsnam waar zijn chauffeur een goeie grap voor hem paraat had. Dat zou hem goed doen, dacht Neni. En Jende dacht er ook zo over. Maar zodra hij begon met praten, was hij alle voorbereidingen vergeten.

‘Goed, meneer,’ zei hij, en hij vertelde heel andere dingen. ‘Ik woon in Harlem met mijn vrouw en mijn zoon van zes. En ik kom uit Kameroen, in Centraal Afrika, of eigenlijk West-Afrika, het ligt eraan aan wie u het vraagt, meneer. Ik kom uit een klein kuststadje aan de Atlantische Oceaan, Limbe heet het.’

‘Aha.’

‘Dank u, meneer Edwards,’ zei hij en zijn stem beefde, onzeker waarom hij precies ‘dank u’ had gezegd.

‘Wat voor soort verblijfspapieren hebt u voor dit land?’

‘Ik heb mijn papieren, meneer,’ zei hij snel, hij boog zich naar voren en knikte een paar keer achter elkaar terwijl het kippenvet over zijn hele lichaam toesloeg, als zwarte kogels uit een kanon.

‘Ik vroeg wat voor sóort papieren.’

‘O, het spijt me, meneer. Ik heb een EAD, meneer... Dat is wat ik momenteel heb.’

‘Wat wil dat precies...’ De Blackberry op zijn bureau zoemde kort. Clark pakte hem direct op. ‘Wat wil dat precies zeggen?’ vroeg hij met zijn blik op het toestel gericht.

‘Dat betekent Employment Authorization Document, meneer,’ zei Jende en hij ging even verzitten. Clark reageerde niet. Hij keek strak naar zijn toestel en liet zijn verfijnde vingers over het toetsenbord dansen, lichtvoetig en razendsnel, van links naar rechts en van boven naar beneden.

‘Het is een werkvergunning, meneer,’ voegde Jende eraan toe. Hij keek naar Clarks handen, toen naar zijn voorhoofd, toen weer naar zijn handen, onzeker over hoe de regels van het oogcontact waren als de ogen niet beschikbaar waren voor dat contact. ‘Het betekent dat ik toestemming heb om te werken, meneer. Totdat ik mijn Green Card krijg.’

Clark knikte afwezig en ging door met typen.

Jende keek uit het raam en hoopte dat hij niet te overdadig zweette.

‘En hoe lang duurt het voor je die Green Card krijgt?’ vroeg Clark terwijl hij de Blackberry weglegde.

‘Dat weet ik echt niet, meneer. De immigratiedienst is erg traag; wonderlijk hoe die mensen werken.’

‘Maar je bent toch wel legaal in dit land, mag ik aannemen?’

‘O jazeker, meneer,’ zei Jende. Hij knikte weer een paar keer achter elkaar, met een strakke glimlach om zijn lippen, zijn ogen knipperden niet. ‘Ik ben helemaal legaal, meneer, ik wacht alleen op mijn Green Card, dat is alles.’

Clark staaarde Jende een poosje aan met een ondoorgroendelijke blik in zijn groene ogen. Het klamme zweet liep in straaltjes over Jendes rug en het witte overhemd, dat Neni bij een straatverkoper op 125th Street had gekocht, raakte doorweekt. De telefoon op Clarks bureau begon te rinkelen.

‘Goed dan,’ zei Clark en hij nam de telefoon op. ‘Zolang je maar legaal bent.’

Jende Jonga liet zijn adem ontsnappen.

De paniek die naar zijn borst klauwde op het moment dat Clark Edwards over “papieren” begon, trok langzaam weg. Hij sloot zijn ogen en in gedachten dankte hij een genadig Wezen dat de helft van de waarheid afdoende was gebleken. Wat had hij moeten zeggen als meneer Edwards over dit onderwerp had doorgevraagd? Hoe had hij moeten uitleggen dat zijn werkvergunning en rijbewijs *alleen* geldig waren zolang zijn aanvraag in behandeling was, en dat al zijn documenten ongeldig werden zodra zijn verzoek werd afgewezen en hij ook geen Green Card zou krijgen? Hoe had hij deze asiel-aanvraag in hemelsnaam moeten toelichten? Zou hij erin geslaagd zijn om meneer Edwards te overtuigen van zijn eerlijkheid, dat hij een goudeerlijke man was die de immigratiedienst allerlei verhalen vertelde opdat hij Amerikaans staatsburger zou kunnen worden en voortaan in dit geweldige land zou mogen blijven?

‘En hoe lang ben je hier al?’ vroeg Clark nadat hij de hoorn op de haak had gelegd.

‘Drie jaar, meneer. Ik kwam in 2004 aan, in de maand...’

Hij zweeg verschrikt toen Clark met een donderend kabaal nieste.

‘Gezondheid, meneer,’ zei hij toen het directielid een mouw tegen zijn neus drukte om nog een keer, en nog harder, te niezen. ‘*Ashia*, meneer,’ voegde hij eraan toe. ‘Gezondheid.’

Clark leunde naar voren en pakte een fles water die rechts op zijn bureau stond. Achter hem, ver van het smetteloze glazen raam, vloog een rode helikopter boven het park, van het westen naar het oosten, onder een strakblauwe ochtendhemel. Jende richtte zijn blik weer op Clark, die een paar teugen water uit de fles nam. Hij smachtte zelf naar een slokje voor zijn droge keel, maar hij wilde de verhoudingen bij dit sollicitatiegesprek niet tarten door naar water te vragen. Nee, dat zou hij niet durven. Zeker nu niet. Al was zijn keel zo droog als de droogste plek van de Kalahariwoestijn, dan nog moest hij dat niet doen – hij hield het wel vol. Het kostte hem misschien enige moeite, maar het was geen drama.

‘Goed,’ zei Clark en hij zette de fles neer. ‘Ik zal je uitleggen wat

ik van mijn chauffeur verwacht.’ Jende slikte iets weg en knikte. ‘Loyaliteit, dat wil ik. Iemand op wie ik te allen tijde kan rekenen. Een punctueel persoon, iemand die doet wat ik zeg zonder vragen te stellen. Kun je dat, denk je?’

‘Ja, meneer, jazeker, meneer Edwards.’

‘Je moet een geheimhoudingscontract ondertekenen dat je nooit zult doorvertellen wat je mij hoort zeggen of ziet doen. Nooit. Tegen niemand. Helemaal niemand. Begrijp je wat ik bedoel?’

‘Ik heb u prima verstaan, meneer.’

‘Goed zo. Ik ben een schappelijke werkgever, maar dan moet je eerst schappelijk zijn tegen mij. Ik ga voor alles, en als ik je niet nodig heb, moet je klaarstaan voor mijn gezin. Ik heb het erg druk, dus verwacht niet dat ik je handje vasthoud. Overigens word je van harte aanbevolen.’

‘Ik geef u mijn woord, meneer. Ik beloof het u.’

‘Mooi zo, Jende,’ zei Clark. Hij snoof even, knikte en herhaalde: ‘Mooi zo.’

Jende trok zijn zakdoek uit zijn broekzak en depte zijn voorhoofd. Hij haalde diep adem en verwachtte dat Clark zijn cv nogmaals zou doornemen.

‘Heb jij nog vragen voor mij?’ vroeg Clark en hij legde het cv op een van de stapels papieren op zijn bureau.

‘Nee, meneer Edwards. U hebt het allemaal prima uitgelegd.’

‘Ik heb morgenochtend nog een andere sollicitant, daarna neem ik een beslissing. Je hoort morgen van mij, wellicht ergens in de middag. Mijn secretaresse zal contact met je opnemen.’

‘Dank u vriendelijk, meneer. Dat is heel attent.’

Clark stond op.

Jende schoof zijn stoel naar achteren en stond ook op. Hij schikte zijn das, die tijdens het sollicitatiegesprek op halfzeven was gaan hangen.

‘Nog één puntje,’ zei Clark met een blik op Jendes das. ‘Als je vooruit wilt komen, kun je beter een ander pak kopen. Zwart, blauw of grijs. En een echte das.’

‘Geen probleem, helemaal niet, meneer,’ antwoordde Jende. ‘Ik zal een nieuw pak kopen, meneer. Dat ga ik zeker doen.’

Hij knikte, glimlachte ongemakkelijk zijn rij overdadig blikkende tanden bloot, en sloot meteen zijn mond. Clark glimlachte niet terug, gaf hem een hand die Jende met beide handen aannam en omslachtig schudde, het hoofd gebogen. Dank u bij voorbaat, meneer, wilde hij zeggen. Ik zal de beste chauffeur ter wereld zijn als u me deze baan geeft, had hij bijna gezegd.

Hij slikte zijn woorden bijtijds in; hij moest zijn wanhoop beteugelen opdat die niet door het dunne laagje waardigheid zou breken dat hij tijdens het sollicitatiegesprek in stand had weten te houden. Clark glimlachte en gaf hem een klopje op zijn arm.

Twee

‘Vandaag anderhalf jaar,’ zei Neni tegen Fatou. Ze wandelden door Chinatown en bekeken de neptassen van Gucci en Versace. ‘Zo lang ben ik nu in Amerika.’

‘Anderhalf jaar? O,’ Fatou schudde haar hoofd en rolde met haar ogen. ‘Tel je de halve jaren mee? En je zegt het ook nog eens zonder je te schamen.’ Ze lachte kort. ‘Zal ik jou wat zeggen? Als je *vingt-quatre ans* in Amerika bent en nog steeds arm, dan ga je het niet redden, o? Je praat er niet eens meer over, nee o nee. Je schaamt je, dus je zegt niets. Wacht maar.’

Neni pakte grinnikend de grote Gucci-tas met de vele glimmer-tjes die heel echt probeerde over te komen. ‘Schaam je je dat je aan mensen moet vertellen dat je hier al vierentwintig jaar woont?’

‘Schamen, nee o nee, niet hoor. Waarom me schamen? Ik zeg gewoon dat ik net ben aangekomen, o? Ze horen me praten, zeggen, ah ja, die spreekt geen Engels. Die komt net uit Afrika.’

De Chinese winkeleigenaar stormde op hen af. Neem de tas voor zestig dollar, zei hij tegen Neni. Waarom? vroeg Neni en ze trok een gezicht. Ik geef je twintig. De man schudde zijn hoofd. Neni en Fatou maakten aanstalten om weg te lopen. Veertig! Veertig! riep de man hen na toen ze zich langs een groep toeristen uit Europa wurmden. Oké, voor dertig dan, riep hij. Ze gingen terug en kochten de tas voor vijftig dollar.

‘Je bent nu precies Angeli Joeli,’ zei Fatou toen Neni met de tas om haar arm wegliep, terwijl haar weelderige haar over haar rug golfde.

‘O ja?’ vroeg Neni en schudde haar dikke krullen uit.

‘Hoe bedoel je, o ja? Je wilt toch wel op Angeli Joeli lijken, ja?’
Neni wierp giechelend haar hoofd in haar nek.

Wat hield ze van New York. Ze kon nog steeds niet geloven dat ze hier echt was. Dat ze hier rondliep en Gucci-tassen kocht, niet langer een ongehuwde, werkloze moeder die bij haar vader thuis in Limbe zat, van ’s morgens vroeg tot ’s avonds laat, in droge seizoenen en natte seizoenen, al die tijd wachtend op Jende om haar te komen redden.

Het voelde niet als achttien maanden, misschien omdat ze zich de dag dat ze met Liomi op luchthaven JFK landde nog zo goed kon herinneren. Ze weet nog dat Jende in de terminal op hen had staan wachten, in een rood overhemd met een clipstropdas en een boeket gele hortensia’s in zijn hand. Ze weet nog dat ze elkaar in de armen vielen en zo bijna een minuut lang zwijgend waren blijven staan, hun ogen stijf dichtgeknepen om de spanning te verdrijven van de twee jaar waarin hij drie banen had gehad om genoeg geld bij elkaar te sprokkelen voor haar studentervisum, Liomi’s bezoekersvisum en hun vliegtickets. Ze weet nog dat Liomi zich bij hun omhelzing aansloot en hun benen omklemde, voor Jende zich van haar losmaakte en hem optilde. Ze weet nog dat die avond in hun flatje – dat Jende nog maar pas had gevonden, nadat hij twee jaar een krappe souterrainwoning had gedeeld met zes Puerto Ricanen in de Bronx – Jendes schaterlach klonk en zij allerlei verhalen over thuis vertelde, terwijl Liomi en Jende uitgelaten op het tapijt stoeiden en elkaar de kieteldood gaven. Ze weet nog dat ze Liomi uit bed haalden en in een ledikantje legden zodat zij naast elkaar konden liggen en alles doen wat ze elkaar hadden beloofd in vele e-mails, telefoongesprekken en sms’jes. En ze herinnerde zich glashelder dat ze erna naast Jende lag te luisteren naar de geluiden van Amerika die door het raam naar binnen kwamen, keuvelende en lachende Afro-Amerikaanse mannen en vrouwen in de straten van Harlem, en bij zichzelf dacht: ik ben in Amerika, ik ben echt in Amerika.

Ze zou die dag nooit vergeten.

Noch de dag, twee weken na haar aankomst, dat ze trouwden op

het stadhuis met Liomi als hun ringdrager en Jendes neef Winston als getuige. Op die ene dag in mei 2006 werd ze eindelijk een vrouw met aanzien, een vrouw die officieel iemands liefde en bescherming waard was.

Limbe was inmiddels heel ver weg, een of ander plaatsje dat ze met de dag minder plezierig had gevonden toen Jende eenmaal vertrokken was. Nu ze niet meer met hem over het strand kon wandelen, niet meer met hem kon gaan dansen of naar een dranklokaal gaan voor een ijsskoude Malta Guinness op een hete zondagmiddag, was de stad niet langer haar geliefde thuisstad maar een desolaat oord waar ze zo snel mogelijk weg wilde. In de tijd dat ze op twee verschillende continenten leefden, vertelde ze hem tijdens elk telefoongesprek hoe ze de hele tijd liep te dromen over de dag dat ze Limbe kon verlaten en zich bij hem in Amerika kon voegen.

‘Ik droom ook, *bébé*,’ zei hij dan altijd. ‘Dag en nacht droom ik allerlei dromen.’

Nadat ze hun visa had opgehaald, sliep ze die avond met hun paspoorten onder haar hoofdkussens. De dag dat ze Kameroen verliet, voelde ze niets. Haar vader had een bus gehuurd om haar naar het vliegveld te brengen – in gezelschap van twee dozijn familieleden en vrienden, die allemaal mee wilden – en toen hij van huis wegreed voor de rit van twee uur naar Douala International Airport, had ze glimlachend gewuifd naar al haar burens en bloedverwanten die zich in de voortuin hadden verzameld om haar uit te zwaaien. Ze had in gedachten een foto van hen genomen, wetende dat ze hen maar heel kort zou missen, en ze wenste hen het allerbeste, hetzelfde geluk dat zij in Amerika zou vinden.

Dat was anderhalf jaar geleden, en inmiddels was New York haar thuis; een stad met alle vertier waarnaar ze zo verlangd had. Ze werd wakker naast de man van wie ze hield en draaide haar hoofd om naar haar kind te kijken. Voor het eerst van haar leven had ze een echte baan: als ziekenverzorger aan huis via een agentschap dat haar contant betaalde, omdat ze geen werkvergunning had. Voor het eerst van haar leven had ze zich ingeschreven voor een

studie en volgde ze colleges scheikunde aan de Borough of Manhattan Community College zonder zich het hoofd te hoeven breken over het schoolgeld, omdat ze wist dat Jende de drieduizend dollar per semester altijd zonder morren zou betalen, in tegenstelling tot haar vader, die altijd klaagde over geldgebrek en mopperde dat de CFA-francs niet aan de mangoboom groeiden als een van zijn acht kinderen aan zijn jas trok voor schoolgeld of een schooluniform. Voor het eerst in lange tijd werd ze 's morgens wakker met andere bezigheden dan het huishouden, naar de markt gaan, koken voor haar vader en voor de rest van het gezin, zorgen voor Liomi, afspreken met vrienden en luisteren naar hun klaagzangen over hun schoonmoeder, naar bed gaan en weten dat haar de volgende dag exact hetzelfde stond te wachten omdat haar leven voorwaarts noch achterwaarts ging. En voor het eerst van haar leven had ze een andere droom dan alleen het huwelijk en het moederschap: ze wilde apotheker worden, een beroep dat in Limbe in hoog aanzien stond omdat apothekers de mensen gezondheid en welzijn kunnen geven met potjes pillen. Om haar droom te verwezenlijken, moest ze hoge cijfers halen, en dat lukte – ze haalde achten en negens. Ze ging drie dagen per week naar school en na de lessen liep ze glunderend door de schoolgangen met haar dikke algebra-, scheikunde-, biologie- en filosofieboeken, omdat ze nu een geleerde vrouw aan het worden was. Ze ging zo vaak mogelijk naar de bibliotheek om daar haar huiswerk te doen, en ze vroeg elke docent hoe ze nog betere cijfers kon halen zodat ze toegelaten zou worden tot de allerbeste farmacieopleiding. Ze zou een prestatie neerzetten waar ze trots op zou zijn, Jende zou trots zijn op zijn vrouw en Liomi op zijn moeder. Ze had het veel te lang uitgesteld om zichzelf te bewijzen en nu, op haar drieëndertigste, zou het haar eindelijk lukken, althans, ze was hard op weg, en dat was het enige waar ze haar hele leven naar had verlangd.

Drie

Hij werd gebeld toen hij met de auto op White Plains Road zat. Vier minuten later klapte hij zijn toestel dicht en lachte hardop. Hij roffelde even op het stuur en lachte nog harder; uitgelaten, verbijsterd, verwonderd. Als hij nu in New Town in Limbe was geweest, was hij uit zijn auto gestapt en had hij de eerste de beste voorbijganger deelgenoot gemaakt van het goede nieuws. Bo, moet je horen waar ze me net voor belden. In New Town had hij ten minste één bekende op straat gezien aan wie hij het goede nieuws kon vertellen, maar hier, in de straten met de oude stenen huizen en matte gazons in de Bronx, kende hij niemand die hij om de hals kon vliegen en de boodschap van Clarks secretaresse kon navertellen. Hij zag een jonge zwarte man met een koptelefoon die met zijn hoofd knikte op het ritme van de muziek; drie Aziatische bakvissen die giechelden met hun hand voor hun mond en ze hadden geen van drieën een schooltas bij zich; een vrouw die gehaast een mollige baby in een roze kinderwagen met parasol voor zich uit duwde. Hij zag ook een Afrikaanse man, maar aan zijn hoekige trekken en wapperende *grand boubou* te oordelen, kwam hij uit Senegal, Burkina Faso of uit een van die West-Afrikaanse landen waar Frans de voertaal was. Jende kon niet naar hem toe rennen omdat ze allebei uit West-Afrika kwamen – hij zou iemand moeten zoeken die zijn naam en zijn verhaal kende.

‘O, Papa God, Jends!’ riep Neni uit toen hij haar belde om haar het nieuws te vertellen. ‘Ik kan het niet geloven. Jij wel?’

Hij glimlachte en schudde zijn hoofd, omdat hij wist dat dit geen vraag was waarop ze een antwoord verwachtte. Ze was gewoon net

zo blij als hij. Aan de geluiden te oordelen aan de andere kant van de lijn was ze door hun flat aan het dansen, huppelen en springen, als een kind met een handvol snoepgoed.

‘Zeiden ze hoeveel ze je zouden betalen?’

‘Vijfendertigduizend.’

‘Mamami, hè? Papa God, o jee! Ik sta te dansen, Jends. Ik spring een gat in de lucht, o jee!’

Ze wilde aan de telefoon blijven om een paar minuten langer zijn vreugde te kunnen delen, maar ze moest naar scheikundedes. Nadat ze de verbinding had verbroken, lachte hij nog steeds, aangestoken door haar blijdschap die machtiger stroomde dan de Victoria-watervallen.

De volgende die hij belde was zijn neef Winston.

‘Proficiat, kerel,’ zei Winston. ‘De wonderen zijn de wereld nog niet uit.’

‘Zo is dat,’ zei Jende.

‘Enfin, de holbewoner uit New Town in Limbe gaat dus een of andere hoge ome van Wall Street rondrijden, hè? Van een *chakara* Hyundai naar een glimmende Lexus.’

Jende schoot in de lach. ‘Ik weet niet hoe ik je moet bedanken,’ zei hij. ‘Woorden schieten tekort...’

Zijn passagier op de achterbank zei iets.

‘Momentje, Bo,’ zei hij tegen Winston. Hij draaide zich om en zag dat de vrouw ook mobiel zat te bellen. Ze sprak een taal die hij niet kende, terwijl hij zelf zijn pidgin-Engels doorspekte met Frans en Bakweri – ze konden elkaar niet verstaan en creëerden een soort semi-Babel in deze New Yorkse taxi.

‘Wat heb je tegen die mensen gezegd?’ vroeg hij aan Winston. ‘Die man zei dat ik van harte werd aanbevolen.’

‘Niets bijzonders,’ antwoordde Winston. ‘Ik heb alleen tegen Frank gezegd dat je weleens een limousine reed en dat je chauffeur bent geweest voor een gezin in New Jersey.’

‘Wat?’

‘Leugentje om bestwil,’ zei Winston smalend. ‘Denk je echt dat

een zwarte vent een deugdelijke baan krijgt in dit land als je de blanken de waarheid vertelt? Laat me niet lachen, zeg. Ik heb het je expres niet eerder gezegd omdat je dan alleen maar nog nerveuzer zou worden.'

'Bo, meen je dat nou? Maar dat staat helemaal niet op mijn cv! Hoe kan het...'

'Ach, maak je niet te sappel, die man heeft het hartstikke druk. Ik wist dat hij er niet al te diep op in zou gaan. Frank is zijn beste vriend. Wat is er? Ben je niet blij om wat ik heb gezegd?'

'Blij?' Jende schreeuwde het bijna uit, schudde zijn hoofd en wierp het in zijn nek. 'Man, ik zou het liefst uit deze auto springen om je voeten te komen kussen.'

'Nee hoor, hoeft niet,' zei Winston. 'Ik heb een paar pittige *ngahs* die dat graag bij me komen doen.'

'Dat geloof ik meteen,' zei Jende gierend. 'Ik zal niet jaloers worden, want dan vermoordt Neni me.'

Winston moest zo hard lachend dat hij een hoestbui kreeg. 'Die van gisteravond, Jende, ik zweer het je...'

Jende viel hem in de rede. 'Maar stel dat ze mijn gegevens gaan natrekken, wat dan? De secretaresse vroeg me om dat ene ding, die ref... eh... referies?'

'Maak je geen zorgen. We vullen die formulieren samen in als ik langskom. Ik heb mensen die referenties geven.'

'Hoe kan ik je ooit bedanken, Bo? Ik sta dik bij je in het krijt.'

'Genoeg dankjewels,' zei Winston. 'Je bent mijn broeder. Wie moet er anders voor je klaarstaan? Zeg maar tegen Neni dat ze die ene speciale pepersoep voor me moet maken, die met rundspoot en kippenmaag. Meer hoeft ik niet. Ik kom morgenavond naar jullie toe.'

'Dat spreekt voor zich. De soep zal voor je klaarstaan, en ik zorg ook voor ijskoude palmwijn uit de vriezer en verse vleesspiesjes.'

Winston feliciteerde hem nogmaals en zei toen dat hij nog een opdracht op papier moest uitwerken. Jende bleef in de Bronx rondrijden, pikte passagiers op, zette ze af, luisterde naar Lite FM en al

die de tijd zat er een glimlach om zijn mond gebeiteld. Zijn mobiele telefoon piepte. Hij had een nieuw sms-bericht. Het was van Neni. *Nu je papieren nog, dan zitten we gebakken!*

Daar heeft ze gelijk in, dacht hij. Eerst een goede baan. Dan de papieren. Wat zou dat heerlijk zijn!

Hij zuchtte.

Drie jaar. Zo lang was hij al bezig om een verblijfsvergunning voor Amerika te krijgen. Hij was vier weken in het land toen Winston hem meenam naar een advocaat vreemdelingenzaken, die hem moest adviseren hoe hij kon blijven als zijn toeristenvisum was verlopen. Dat was van meet af aan hun plan geweest, al had Jende dat niet gezegd tegen de Amerikaanse ambassade in Yaoundé waar hij het visum had aangevraagd.

‘Hoe lang bent u van plan in New York te blijven?’ had de functionaris op het consulaat hem gevraagd.

‘Drie maanden, meer niet,’ had hij gezegd. ‘Drie maanden, dan kom ik weer terug. Dat beloof ik.’

En hij had het bewijs daarvan overhandigd: de brief van zijn chef die hem omschreef als een toegewijd employé die zo graag zijn werk deed dat hij dat nooit zou opgeven voor een roekeloos avontuur in Amerika; de geboorteakte van zijn zoon, om te laten zien dat hij nooit in Amerika zou blijven en zijn zoon in de steek laten; de documenten van een stuk land dat zijn vader hem had gegeven, waarmee hij duidelijk maakte dat hij van plan was terug te komen en het land te gaan bewerken; de brief van de afdeling planologie op het gemeentehuis, waarvoor hij een verre oom, een gemeentebtenaar, had betaald en waarin stond dat hij een vergunning had aangevraagd om een huis te bouwen; de brief van een vriend die zwoer dat Jende niet in Amerika zou blijven omdat ze samen een dranklokaal zouden openen zodra hij terug was.

Hij had de functionaris weten te overtuigen.

De volgende dag verliet hij het consulaat met zijn visum. Jawel, hij ging naar Amerika. Hij, Jende Dikaki Jonga, zoon van Ikola Jonga, kleinzoon van Dikaki Manyaka ma Jonga, ging naar Ame-

rika! Hij verliet het gebouw en liep de stoffige straten van Yaoundé in, maakte een vuist en grijsde zo breed dat een Ewondo-vrouw met een mand vol bananen op haar hoofd midden op de weg bleef staan om hem na te staren. ‘*Quel est son problème?*’ hoorde hij haar aan een vriend vragen. Hij lachte. Hij had geen probleem. Hij zou over een maand weggaan uit Kameroen! Hij zou weggaan en beslist niet drie maanden later terugkeren. Wie ging er nou naar Amerika om na drie maanden terug te keren naar een toekomst van niks in Kameroen? Niet de jonge mannen als hij in elk geval, mensen die alleen een toekomst van armoe en wanhoop in hun eigen land tegemoet konden zien. Nee, mensen als hij gingen niet tijdelijk naar Amerika. Ze gingen ernaartoe om te blijven, en ze keerden alleen terug als veroveraars – pas als ze een Green Card of een Amerikaans paspoort bemachtigd hadden, als ze stapels dollars in hun zak hadden en foto’s van hun gelukkige leven daar. Op de dag dat hij met Air France van Douala naar Newark vloog, met een overstap in Parijs, wist hij honderd procent zeker dat hij Kameroen niet terug zou zien tot hij ook zijn deel uit de rivieren van melk, honing en vrijheid had geschept in het paradijs-voor-strevers dat Amerika heette.

‘Asiel aanvragen is de beste manier om *les papiers* te krijgen en in het land te mogen blijven,’ zei Winston tegen hem toen hij over zijn jetlag heen was en een halve dag verbouwereerd over Times Square had gewandeld. ‘Dat, of je trouwt met een oude, tandeloze, blanke vrouw uit Mississippi.’

‘Moge God het verhoeden,’ had hij geantwoord. ‘Ik drink nog liever een fles benzine leeg.’ Hij moest asiel aanvragen, een andere manier was er niet, besloot hij. Dat vond Winston ook. Hij zei dat de procedure jaren zou kunnen duren, maar het was zijn beste kans.

Winston vond een advocaat voor hem in Flatbush in Brooklyn, een Nigeriaan die Bubakar heette, klein van stuk en rad van tong. Winston had gehoord dat Bubakar niet alleen een geweldige advocaat vreemdelingenzaken was, die honderden Afrikaanse cliënten door het hele land bijstond, maar ook dat hij de beste vluchtverha-

len kon verzinnen over dreigende vervolging in hun thuisland, wat een manier was om de asielaanvragen ingewilligd te krijgen.

‘Hoe denk je dat alle andere asielzoekers dat doen?’ vroeg de advocaat aan de neven tijdens hun eerste gesprek voor vrijblijvend advies. ‘Denk je dat ze allemaal op de vlucht zijn voor iets of voor iemand? Welnee. Ik zal het je nog mooier vertellen: vorige maand is er dankzij mij een asielaanvraag gehonoreerd voor de dochter van de premier van een of ander land in het oosten van Afrika.’

‘Echt waar?’ vroeg Winston.

‘Ja, echt waar,’ zei Bubakar snerend. ‘Hoe bedoel je, of het echt waar is?’

‘Het verbaast me, dat is alles. Om welk land ging het?’

‘Dat zeg ik liever niet, oké? Het doet er ook niet toe. Mijn punt is dat haar vader premier is, ja? Als ze klaar is met kakken, zijn er drie bedienden die haar kont afvegen en nog drie anderen om de snotjes uit haar neus te pulken. En hier vertelt ze doodleuk dat ze in haar thuisland moet vrezén voor haar leven.’ Hij snoof. ‘We doen allemaal wat we moeten doen om Amerikaan te worden, nietwaar, *abi*?’

Jende knikte.

Winston haalde zijn schouders op; een vriend had hem deze Bubakar aanbevolen. Die vriend was ervan overtuigd dat hij alleen dankzij Bubakar nog steeds in Amerika was, dat hij dankzij hem een Green Card had en over twee jaar in aanmerking kwam voor een aanvraag tot naturalisatie. Niettemin kon Jende aan Winstons neergetrokken mondhoeken zien dat zijn neef amper kon geloven dat deze kleine man, met de toefjes haar uit zijn permanent wijd opengesperde neusvleugels, ook maar ergens in gespecialiseerd was, laat staan in de complexe materie van de asielprocedure. Er hing een diploma aan de muur waarop stond dat hij ergens in Nebraska rechten had gestudeerd, maar door zijn manier van doen dacht Winston dat hij zijn echte opleiding via online immigratiefora had genoten, op sites die werden bezocht door mensen die een Amerikaans paspoort hoopten te krijgen en hoe ze wegwijs konden raken in het Amerikaanse immigratiesysteem.

‘Welaan, vriend,’ zei Bubakar tegen Jende en vanachter zijn bu-

reau in zijn zeer propere, ordentelijke kantoor keek hij hem aan. ‘Vertel eerst maar iets over jezelf, dan kunnen we zien hoe ik jou kan helpen.’ Jende ging rechtop op zijn fauteuil zitten, vouwde zijn handen in zijn schoot en stak van wal. Zijn vader was landarbeider, vertelde hij, zijn moeder stond op de markt en fokte varkens, hij had vier broers en ze woonden allemaal op een *caraboat* in New Town in Limbe. Hij vertelde dat hij op de lagere school had gezeten, en dat hij zijn middelbareschoolopleiding niet kon afmaken omdat hij een meisje zwanger had gemaakt.

‘O? Moest je van school omdat je een meisje zwanger had gemaakt?’ vroeg Bubakar en hij schreef iets op.

‘Ja,’ zei Jende. ‘Want haar vader zorgde ervoor dat ik in de gevangenis belandde.’

‘Pats! Dat is ’m!’ zei Bubakar en haalde met glimmende oogjes zijn hand van zijn schrijfblok.

‘Wat is wat?’ vroeg Winston.

‘Zijn asiolverzoek. Dit verhaal gaan we aan de immigratiedienst vertellen.’

Winston en Jende keken elkaar aan. Jende dacht dat Winston wel zou begrijpen waar hij op dat moment aan dacht. Winston keek alsof Bubakar uit zijn nek kletste.

‘Waar heb je het over?’ vroeg Winston. ‘Die celstraf was in 1990, veertien jaar geleden. Hoe ga jij een rechter ervan overtuigen dat mijn neef bang is voor vervolging in Kameroen omdat hij heel lang geleden in de gevangenis belandde omdat hij een meisje zwanger had gemaakt? Voor de goede orde: in ons land, en wellicht ook in het jouwe, is het volkomen legaal dat een vader een jongeman laat arresteren als die de toekomst van zijn dochter verpest.’

Bubakar wierp Winston een korzelige blik toe en trok één mondhoek naar beneden. ‘Meneer Winston,’ zei hij na een lange pauze waarin hij iets opschreef en met zijn pen hard over het papier kraste.

‘Ja?’

‘Ik begrijp dat we allebei advocaat zijn en dat jij een hele pief bent op Wall Street, of niet?’

Winston gaf geen antwoord.

‘Ik kan je verzekeren, mijn vriend,’ vervolgde Bubakar, ‘dat jij je geen raad zou weten als je voor een vreemdelingenrechter stond om je neef te verdedigen. Oké? Dus laat mij doen waar ik goed in ben en als ik ooit de hulp van een advocaat nodig heb om de belasting te ontduiken, dan klop ik wel bij jou aan.’

‘Belasting ontduiken is niet mijn vakgebied,’ antwoordde Winston. Hij sprak op zachte toon, maar Jende zag aan zijn ogen dat hij het liefst over het bureau heen was gesprongen om Bubakar een optater te geven.

‘O nee?’ vroeg Bubakar schamper. ‘Nou, wat doe je dan op Wall Street? Daar ben ik benieuwd naar.’

Winston perste zijn lippen op elkaar. Jende zei niets, al was hij net zo gepikeerd als zijn neef.

Waarschijnlijk was Bubakar bang dat hij te ver was gegaan, want hij veranderde van houding. Op kameraadschappelijke toon sprak hij hen toe in een mengelmoesje van Kameroens en Nigeriaans pidgin-Engels dat ze geen ruzie moesten maken. Werk ging voor, toch? Hiermee verbeuzelden ze hun tijd, ze konden beter opnieuw beginnen. Was dat geen beter idee?

‘Hm, vooruit dan,’ zei Winston. ‘Laten we onze aandacht bij de zaak houden.’

Jende zuchtte en wachtte tot het gesprek weer over zijn asielaanvraag ging.

‘Het is maar dat je weet,’ zei Winston, ‘dat ik in mijn hoedanigheid van bedrijfsjurist geen leugens en gedraai accepteer.’

‘Vanzelfsprekend,’ zei Bubakar. ‘Het spijt me, confrère, ik haalde twee juridische specialisaties door elkaar.’

Ze schoten allebei in de lach.

‘Hoe staat het met het meisje dat in verwachting was geraakt?’ vroeg Bubakar aan Jende.

‘Ze is nog in Limbe.’

‘En dat kind van jullie beiden?’

‘Het was een meisje. Ze is gestorven.’

‘Ach, wat droevig. Heel droevig.’

Jende wendde zijn blik af. Hij had geen behoefte aan medelijden. En hij had zeker geen behoefte aan condoleances veertien jaar na dato.

‘Moest je voor of na haar dood naar de gevangenis?’

‘Voor de geboorte al, toen haar ouders ontdekten dat ik de vader was.’

‘Zo werkt het doorgaans,’ viel Winston bij. ‘De ouders bellen de politie en het vriendje wordt gearresteerd.’

Knikkend onderstreepte Bubakar tweemaal een woord dat hij net had opgeschreven.

‘Ik heb vier maanden vastgezeten. Een maand na de geboorte van de baby kwam ik vrij. Drie maanden later stierf ze aan de gele koorts.’

‘Ach, wat droevig,’ herhaalde Bubakar. ‘Echt droevig.’

Jende nam een slok van het glas water dat op tafel stond en schraapte zijn keel. ‘Ik heb een ander kindje in Kameroen,’ zei hij. ‘Een zoon van drie.’

‘Met dezelfde vrouw?’

‘Ja, zij is de moeder van mijn zoon. We hebben nog steeds een relatie. We willen trouwen en een gezin vormen, als haar ouders haar toestemming zouden geven met mij te trouwen.’

‘En waarom keuren ze jullie huwelijk af?’

‘Haar vader zegt dat hij tijd nodig heeft om erover na te denken, maar ik weet wat zijn bezwaar is. Wij hebben het thuis niet zo breed.’

‘Het is een kwestie van klassenverschil,’ zei Winston. ‘Jende komt uit een arme familie. De familie van dat meisje is iets rijker.’

‘Misschien heeft haar vader nog niet alles kunnen verwerken,’ opperde Bubakar. ‘Ik bedoel, als je als vader ziet dat je dochter wordt bezwangerd en dan van school moet, en dan ook nog het kind verliest... Dat is best moeilijk, *abi*. Als een jongeman mijn dochter zoiets aan zou doen, denk ik niet dat ik hem zou mogen, of hij nu uit een arme familie komt of uit een rijke.’

Jende en Winston zwegen.

‘Maar de reden doet er ook niet echt toe,’ vervolgde Bubakar. ‘Ik denk dat dit verhaal ons de grootste kans op asiel biedt. We gooien het op vervolging op basis van sociale klasse. Dat verweven we met een verhaal over jouw angst om terug te gaan, want haar familie staat jou naar het leven om een stokje voor jullie huwelijk te steken.’

‘Dat klinkt eerder als iets wat in India zou kunnen gebeuren,’ zei Winston. ‘In Kameroen gaan die dingen helemaal niet zo.’

‘Wou je beweren dat Kameroen beter is dan India?’ kaatste Bubakar terug.

‘Nee. Ik zeg alleen dat het er in Kameroen anders aan toegaat.’

‘Laat dat maar aan mij over, mijn broeder.’

Winston zuchtte.

‘Wanneer kunnen we de aanvraag indienen?’ vroeg Jende.

‘Zodra je me het benodigde bewijsmateriaal hebt geleverd.’

‘Bewijsmateriaal? Hoe bedoel je?’

‘Wat ik bedoel? Je detentiepapieren, bijvoorbeeld. De geboortekakten van je beide kinderen. De overlijdensakte van je dochter. Brieven. Heel veel brieven, van mensen die hebben gehoord dat haar vader je zal vermoorden als hij je ooit onder ogen krijgt. Mensen die hebben gehoord dat zijn broers, zijn neven en alle andere familieleden jou aan stukken willen scheuren. En foto’s. Elke foto van jou, je vriendin en haar vader die je kunt vinden. Kun je dat regelen?’

‘Ik zal het proberen,’ zei Jende aarzelend. ‘En als ik niet voldoende bewijsmateriaal vind, wat dan?’

Bubakar keek hem hoofdschuddend aan, met een geamuseerde glinstering in zijn ogen. ‘Ach, vriend,’ zei hij, hij legde zijn pen neer en leunde naar voren. ‘Moet ik het voor je uittekenen? Gebruik je gezonde verstand en zorg dat ik iets in handen krijg wat ik die lui kan voorleggen. Ja? Het is net als die man die tegen Jerry Maguire zegt: geef op. Geef op! Geef op! Laat zien! Vat je ’m?’

Hij lachte uitbundig om zijn eigen grap. Winston blies puffend uit. Jende hield zich op de vlakte – hij had nog nooit van Jerry Maguire gehoord.

‘We moeten die mensen gewoon een hele lading overtuigend materiaal kunnen toeschuiven, als je begrijpt wat ik bedoel. Een stortvloed aan bewijzen.’

‘We zullen zien wat we kunnen doen,’ zei Winston.

Jende knikte bevestigend, maar hij wist dat het lastig zou worden om de brieven die Bubakar wilde, boven tafel te krijgen. Neni’s vader mocht hem niet – dat wist hij al jaren – maar die oude man had nooit doodsb bedreigingen geuit. Niemand in Limbe zou dat kunnen beamen. Maar een asielaanvraag was zijn beste kans om in dit land te mogen blijven, dus hij moest er iets op verzinnen. Hij zou het met Winston bespreken; Winston zou vast een oplossing hebben.

‘En je weet zeker dat dit gaat werken?’ vroeg Winston.

‘We staan sterk,’ zei Bubakar. ‘Je neef zal zijn papieren krijgen, insjallah.’

Vier

Ze wilde niet naar bed gaan, ze wilde wachten tot hij thuiskwam en hem uithoren over zijn eerste werkdag. Toen ze hem rond het middaguur had gebeld om te vragen hoe het ging, had hij haastig geantwoord dat alles goed ging, hij had geen tijd om te praten, maar alles was in orde. Ze had dus geen andere keus dan te wachten. Rond middernacht hoorde ze hem eindelijk hun flatje binnenkomen, hijgend door het trappenlopen naar de vijfde verdieping.

‘Nou?’ vroeg ze grinnikend toen hij op de versleten bank in de huiskamer ging zitten.

‘Ik mag niet klagen,’ zei hij glimlachend. ‘Het ging goed.’

Ze liep naar de keuken om een glas koud water voor hem te halen, hielp hem zijn jasje uit te trekken, en nadat hij op de bank een minuut met zijn hoofd op de leuning tot rust was gekomen, bracht ze hem zijn avondeten en trok een stoel bij zodat hij op zijn gemak aan de kleine eettafel kon zitten.

Toen begon ze vragen op hem af te vuren. Wat moest hij precies voor dat gezin doen? Waar heeft hij ze naartoe gereden? Hoe zag het huis van de Edwards eruit? Was mevrouw Edwards aardig? Was hun zoon goed opgevoed? Moest hij voortaan altijd zo laat werken?

Ondanks zijn vermoeidheid vroeg ze hem de oren van het hoofd. Ze moest per se van alles over die rijke mensen weten. Hoe ze zich gedroegen. Wat ze zeiden. Als ze iemand in dienst konden nemen om hen rond te rijden, dan hadden ze toch wel een bijzonder leven, of niet?

‘Kom op,’ drong ze aan, ‘vertel nou.’

Tussen het eten door vertelde hij haar alles wat hij had gezien.

Het appartement van het gezin Edwards was groot en prachtig ingericht, zei hij, miljoenen dollars mooier dan hun zonloze tweekamerflatje. Vanuit hun huiskamer kon je de hele stad zien. Zijn mond was opgefallen bij dat sensationele uitzicht.

‘Chai!’ riep ze uit. ‘Hoe moet het zijn om zo te mogen wonen? Ik zou elke dag een gat in de lucht springen.’

Dat soort rijkeluiswoningen zie je alleen op tv, vervolgde hij. Bij hen was alles uitgevoerd in wit of zilver, heel proper, heel glanzend. Hij was maar een paar minuten binnen geweest, toen hij op Mighty moest wachten die hij naar school zou brengen nadat hij meneer Edwards thuis had afgezet. Mevrouw Edwards had gevraagd of hij eerst even naar boven wilde komen, want de negenjarige Mighty wilde eerst kennismaken voor hij door Jende naar school werd gereden. ‘Een erg aardige jongen, keurig opgevoed, die Mighty.’

‘Dat is fijn om te horen,’ zei ze, ‘een rijke, welopgevoede jongen.’ Ze wilde vragen of Mighty net zo goed was opgevoed als hun Liomi, maar ze slikte de vraag in – ze dacht dat ze maar beter het advies kon opvolgen dat haar moeder haar jaren geleden had gegeven: vergelijk je kind niet met dat van een ander. ‘Is hij enig kind?’ vroeg ze.

Hij schudde zijn hoofd. ‘Mighty zei dat hij een oudere broer had. Die woont in een appartement in het centrum en zit op Columbia University, waar hij rechten studeert.’

‘Ben je ook zijn chauffeur?’

‘Misschien, dat weet ik niet. Zo ja, dan is dat geen probleem, maar afgaande op wat Mighty vertelde, lijkt het mij dat die jongen niet vaak op bezoek komt, en daar is meneer Edwards niet blij mee. Ik heb er verder geen vragen over gesteld.’

Ze schonk zijn halflege glas bij en liet hem een paar minuten in stilte eten voor ze doorging met vragen stellen. ‘En mevrouw Edwards? Hoe ziet ze eruit?’ vervolgde ze.

‘Een mooie vrouw,’ zei hij. ‘Echt zo’n echtgenote die je bij een rijke man verwacht. Volgens Winston heeft haar werk iets met voeding te maken.’

‘Hoezo?’

‘Mensen die anderen leren hoe ze moeten eten, zodat ze er... eh... op een bepaalde manier gaan uitzien.’ Hij pakte het blikje met frisdrank dat ze op de tafel had gezet, trok het lipje eraf en nam een slok. ‘De mensen in dit land maken zich erg druk over wat ze moeten eten, en ze betalen anderen heel veel geld om te horen: Eet dat wel, eet dat beslist niet. Als je niet weet hoe je moet eten, hoe ga je dan met andere dingen in het leven om?’

‘Dus ze is heel slank en heel knap.’

Hij knikte afwezig. Het zweet brak hem uit door de extra Spaanse peper die ze bij de kip in tomatensaus had gedaan. Hij negeerde het, pakte een kippenpootje, hapte het vlees van het bot en zoog het sappige merg eruit.

‘Maar hoe ziet ze er dan precies uit?’ drong ze aan. ‘O, *bébé*, ik wil details, toe nou.’

Zuchtend antwoordde hij dat hij het zich niet precies kon herinneren. Hij wist nog wel dat hij haar bij de eerste kennismaking op die vrouw uit *American Beauty* vond lijken – een film die ze allebei erg mooi vonden en die ze steeds keken om niet te vergeten dat het leven in een buitenwijk in Amerika erg raar kon zijn en dat ze misschien maar beter in een vredige stad als New York konden blijven.

‘Hoe heet ze ook alweer?’ vroeg hij met een volle mond, de tomatensaus droop van zijn vingers. ‘Jij weet dat soort dingen altijd.’

‘Annette Bening?’

‘Ja! Die. Nou, daar lijkt ze dus op.’

‘Dezelfde ogen en alles? Dan is ze wel heel mooi, hè?’

Hij zei dat hij zich niet kon herinneren of Cindy Edwards dezelfde ogen had als Annette Bening.

‘Je weet vaak niet of het wel hun eigen ogen zijn,’ zei ze. ‘Soms doen die mensen gekleurde contactlenzen in; naargelang het hun uitkomt, kunnen ze hun ogen aanpassen. Iemand als Cindy Edwards komt waarschijnlijk uit een rijke familie en droeg als kind al gekleurde lenzen.’

‘Geen idee...’

‘Rijke vader, rijke moeder, rijke man. Ik weet zeker dat ze zich

nooit een minuut in haar leven zorgen over geld heeft hoeven maken.’

Hij likte zijn lippen af, pakte een stukje gebakken banaan van het bord dat hij in de tomatensaus doopte en stopte het snel in zijn mond.

Ze keek geamuseerd toe met hoe gulzig hij zijn eten verslond. ‘Wat heb je gedaan toen je Mighty bij zijn school had afgezet?’ vroeg ze.

Hij was teruggegaan om mevrouw Edwards op te halen, reed haar naar kantoor en vervolgens naar een afspraak in Battery Park City en nog een andere afspraak in SoHo, waarna hij haar thuis afzette en Mighty van school haalde, die hij met zijn nanny naar de Upper West Side bracht voor zijn pianoles. Na de les bracht hij Mighty en zijn nanny thuis, reed naar het kantoor van meneer Edwards die hij ophaalde en afzette bij een steakrestaurant in Long Island, en rond tien uur reed hij hem weer terug naar de stad. Hij tankte, parkeerde de auto in de garage en nam de bus van oost naar west. En daar stapte hij op metro naar huis.

‘*Weh!*’ riep ze. ‘Dat is wel veel werk voor één man op één dag.’

Ja, dat wel, beaamde hij, maar gezien de hoogte van zijn salaris werd dat toch ook wel van hem verwacht. Ze moest niet vergeten, zei hij, dat hij twee weken geleden de helft verdiende van wat meneer Edwards hem betaalde, en toen zat hij twaalf uur per dag op de taxi.

Ze knikte instemmend. ‘We mogen God danken,’ zei ze.

Hij nam een slokje water.

‘Ik heb op basis van jouw vijfendertigduizend en mijn tienduizend het een en ander uitgerekend,’ zei ze. ‘Na aftrek van de belasting, mijn schoolgeld, de huur, het geld dat we elke maand naar huis sturen en de rest, kunnen we drie- tot vierhonderd dollar per maand opzij leggen.’

‘Vierhonderd dollar per maand!’

Ze knikte glimlachend. Ook zij was verbaasd hoe snel hun leven binnen zo’n korte tijd was veranderd. ‘Als we dat kunnen

sparen, *bébé*,' zei ze, 'en als we echt ons best doen, kunnen we vijfduizend per jaar sparen. Over tien jaar hebben we genoeg voor de aanbataling van een driekamerwoning in Mount Vernon of in Yonkers.' Ze leunde naar hem toe. 'Misschien wel in New Rochelle.'

Hij schudde zijn hoofd. 'Op een dag zullen we meer huur moeten betalen. Hoe lang denk je dat het duurt voor de overheid heeft uitgevogeld dat meneer Charles voor een sociale huurwoning in aanmerking komt terwijl hij in een Hummer rijdt? Ze ontdekken dan dat wij hier in onderhuur zitten en gooien ons eruit...'

'Ja, en?'

'Ja en? Dan betalen we veel meer dan vijfhonderd dollar per maand. Vijfenviertigduizend om in Harlem te kunnen wonen is niks.'

Ze haalde haar schouders op; hij kon zo'n zwartkijker zijn. 'Op een dag is niet vandaag,' pareerde ze. 'Voor ze het ontdekken, hebben we al een sommetje gespaard. Tegen die tijd ben ik apotheker.' Ze glimlachte opnieuw en kneep haar ogen toe alsof ze droomde van die dag. 'We krijgen ons eigen appartement, met twee slaapkamers. Jij zult als chauffeur meer verdienen. Ik krijg een fatsoenlijk apothekerssalaris. Dan hoeven we niet meer in dit kakkerlakkenhol te wonen.'

Hij beantwoordde haar blik en glimlachte terug, en ze wist dat hij zich nu ook voorstelde hoe het zou zijn als zij apotheker was. Over vijf jaar, misschien over zeven, maar toch, op zekere dag.

Ze zag dat hij met het laatste stukje bakbanaan de schaal met het restje tomatensaus schoonveegde en dat met de laatste hap kip in zijn mond stopte. Liefdevol giechelde ze toen hij zijn eten wegspoonde met een stevige slok frisdrank en boerde. 'Slokop,' zei ze en ze porde hem speels tussen zijn ribben.

Hij lachte mee, maar niet van harte. Ondanks zijn vermoeidheid zag hij hoe blij ze was. Hij vond niets zo heerlijk als een bord lekker eten na een lange werkdag. Zij vond niets zo heerlijk als het hem naar de zin maken.

Hij leunde een hele poos zwijgend achterover op zijn stoel, met een glimlachje om zijn lippen, daarna waste hij zijn handen in de kom water die ze voor hem op tafel had gezet en stond op. ‘Ligt Liomi in ons of in zijn eigen bed?’ fluisterde hij op de gang.

‘In zijn eigen bed,’ zei ze glimlachend, omdat ze wist dat hij blij was dat het bed vrij was om deze dag te kunnen vieren. Ze ruimde de tafel af en zette de vaat in de gootsteen. *E weni Lowa la manyaka*, zong ze zachtjes, nog steeds met een glimlach, en heupwiegend deed ze de afwas. *E weni Lowa la manyaka, Lowa la nginya, Na weta miseli, E weni Lowa la manyaka.*

Ze zong tegenwoordig veel vaker dan vroeger. Ze zong bij het strijken van Jendes overhemden en als ze Liomi op zijn school had afgezet en naar huis liep. Ze zong als ze lippenstift aanbracht om met Jende en Liomi naar Afrikaanse feestjes te gaan: een naamfeest in Brooklyn; een traditionele bruiloft in de Bronx; een begrafenisceremonie in Yonkers voor iemand die in Afrika was overleden en die vrijwel geen van de aanwezigen gekend had, of zomaar een feestje waarvoor ze door een kennis op school of op haar werk was gevraagd en waar ze van harte welkom was, want Afrikanen waren niet gewend zoals blanken om alleen op uitnodiging te verschijnen. Ze zong op weg naar de metro en ze zong zelfs in Pathmark, zonder zich iets aan te trekken van het winkelpubliek dat niet begreep hoe iemand zo blij werd van boodschappen doen. *God na helele, God na waya oh, God na helele, God na waya oh, nobody dey like am oh, nobody dey like am oh, ewoo nwanem, God na helele.*

Toen ze klaar was met de vaat, pakte ze Jendes colbertje van het nieuwe zwarte pak dat ze bij T.J. Maxx voor hem had gekocht voor honderdvijfentwintig dollar, een derde van hun spaargeld. Ze borstelde de pluisjes eraf, sproeide er wat parfum overheen met een verstuiver en legde het klaar op de bank voor de volgende werkdag. Ze keek er nog even naar en glimlachte, blij dat ze het had gekocht. Ze had in eerste instantie een goedkoper pak willen halen in de discountwinkel op 125th Street, maar Fatou had het

haar afgeraden. Waarom goedkope kleren als hij een dure man moet rijden, had ze in haar zangerige Engels gevraagd. Je moet naar een goede winkel, zoals T.J. Maxx. Koop een mooi pak, voor in zijn mooie auto met de rijke man. En op een dag, als hij zelf rijk is, ga je naar een nog mooiere winkel. Daar koop je dan zijn kleren, je koopt al zijn kleren in een betere, betere winkel. Mooie blankenwinkel zoals Target.